

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	4Cdo/47/2022
Identifikačné číslo spisu:	7616217309
Dátum vydania rozhodnutia:	29.09.2022
Meno a priezvisko:	JUDr. Mario Dubaň
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2022:7616217309.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu X. C., bývajúceho v A., H. XXX/X, zastúpeného Advokátska kancelária JUDr. Peter Rybár, s.r.o., so sídlom v Košiciach, Kuzmányho 29, IČO: 47 234 466, proti žalovanej POHOTOVOSTĽ, s.r.o., so sídlom v Bratislave, Pribinova 25, IČO: 35 807 598, o zaplatenie 1.954,52 eur s príslušenstvom, vedenom na Okresnom súde Spišská Nová Ves pod sp. zn. 1Csp/160/2016, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach z 21. októbra 2021 sp. zn. 5CoCsp/23/2020, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Košiciach z 21. októbra 2021 sp. zn. 5CoCsp/23/2020 v napadnutom potvrdzujúcom výroku I., ktorým krajský súd potvrdil zamietnutie žaloby v prevyšujúcej časti a rozhodnutie o trovách konania a vo výroku III. o trovách odvolacieho konania zrušuje a vec v tomto rozsahu vracia na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Spišská Nová Ves (ďalej aj „súd prvej inštancie“ alebo „okresný súd“) rozsudkom (v poradí druhým) z 22. novembra 2019 č. k. 1Csp/160/2016-279 v spojení s opravným uznesením z 11. decembra 2019 č. k. 1Csp/160/2016-293 výrokom I. žalovanej uložil povinnosť zaplatiť žalobcovi 82,92 eur spolu s 8 % ročným úrokom z omeškania od 1. októbra 2016 až do zaplatenia, v prevyšujúcej časti žalobu zamietol (výrok II.) a žalovanej priznal náhradu trov konania v pomere 91,52 % (výrok III.). V odôvodnení poukázal na to, že žalobca si žalobou uplatnil nárok na zaplatenie 1.954,52 eur titulom bezdôvodného obohatenia, ktoré na jeho úkor mala nadobudnúť žalovaná na základe zmluvy o úvere č. XXXXXXXX, podľa ktorej bola žalobcovi poskytnutá peňažná suma vo výške 531,10 eur. Podľa názoru žalobcu je potrebné túto zmluvu považovať za bezúročnú a bez poplatkov v zmysle § 4 ods. 2 písm. g/ zákona č. 258/2001 Z.z. o spotrebiteľských úveroch, pretože neobsahuje ročnú percentuálnu mieru nákladov („RPMN“). Žalobca však uvedením do omylu zo strany žalovaného uhradil na jeho účet z predmetnej zmluvy sumu vo výške 2.485,62 eur, tzn. o 1.954,52 eur viac než mal žalovaný nárok. Mal za to, že ide o vzťah spotrebiteľský a subjektívna lehota na uplatnenie si nároku žalobcu voči žalovanému neuplynula a žalovaná nijakým spôsobom nepreukázala, že od momentu, keď sa žalobca dozvedel o vzniku bezdôvodného obohatenia a o tom, kto sa na jeho úkor obohatil, do momentu podania jeho návrhu na začatie konania v predmetnej veci márne uplynula 2 ročná subjektívna lehota. Okresný súd po

vykonanom dokazovaní a právnom posúdení veci podľa ustanovení § 52 ods. 1, ods. 3, ods. 4, § 53 ods. 1, § 100 ods. 1, ods. 2, ods. 3, § 107 ods. 1, ods. 2, § 451 ods. 1, ods. 2 zákona č. 40/1964 Zb. (ďalej len „Občiansky zákonník“), § 4 ods. 1, ods. 2 písm. g/ zákona č. 258/2001 Z.z. o spotrebiteľských úveroch dospel k záveru, že medzi stranami sporu bola uzatvorená zmluva o spotrebiteľskom úvere, na základe ktorej žalovaná poskytla žalobcovi sumu 16.000 Sk (531,10 eur), ktorá však nespĺňa náležitosti stanovené zákonom, t. j. absentuje uvedenie hodnoty RPMN, preto s poukazom na § 4 zákona č. 258/2001 Z.z. o spotrebiteľských úveroch vyhodnotil pre absenciu tejto zákonnej náležitosti poskytnutý úver bez úrokov a poplatkov s tým, že bolo povinnosťou žalobcu zaplatiť žalovanej len rozdiel medzi poskytnutým úverom a celkovou sumou, ktorú žalobca žalovanej zaplatil. Skonštatoval, že ak by žalovaná nevzniesla námietku premlčania, priznal by žalobcovi rozdiel medzi preplatenou sumou 2.506,02 eur a sumou vo výške poskytnutého úveru, t. j. 531,10 eur. Na účely posúdenia námietky premlčania vznesenej žalovanou súd prvej inštancie vychádzal z toho, že o skutočnosti rozsahu bezdôvodného obohatenia sa žalobca dozvedel v okamihu preplatenia sumy, ktorú žalovanej zaplatil, t. j. po úhrade 9. splátky a to dňa 14. novembra 2007. Žalobca však podal žalobu na súde až 14. novembra 2016, keď subjektívna dvojročná premlčacia doba uplynula žalobcovi najneskôr 14. novembra 2009. V tejto súvislosti upresnil, že splátky č. 38 - 45 vo výške 82,92 eura, ktoré žalobca zaplatil od 3. februára 2016 do 24. augusta 2017 v prospech žalovanej nie sú premlčané a preto uzavrel, že v dôsledku vznesenej námietky premlčania žalovanou nemohol žalobcovi priznať ním uplatnenú plnú sumu, ale len 82,92 eura a v prevyšujúcej časti žalobu ako nedôvodnú zamietol. Z tejto sumy priznal žalobcovi aj zákonné úroky z omeškania v zmysle § 517 ods. 1 Občianskeho zákonníka. O trovách konania rozhodol podľa § 255 ods. 1 a žalovanému priznal právo na náhradu trov konania v pomere 91,52 %.

2. Krajský súd v Košiciach (ďalej len „odvolací súd“ alebo „krajský súd“) rozsudkom z 21. októbra 2021 sp. zn. 5CoCsp/23/2020 na odvolanie žalobcu výrokom I. potvrdil (ako vecne správny v zmysle § 387 ods. 1 CSP) rozsudok súdu prvej inštancie v napadnutých častiach, ktorými okresný súd v prevyšujúcej časti žalobu zamietol a žalovanej priznal náhradu trov konania v pomere 91,52 %, II. odvolanie proti rozsudku súdu prvej inštancie v napadnutom výroku I., ktorým súd prvej inštancie žalovanej uložil povinnosť zaplatiť žalobcovi 82,92 eur spolu s 8 % ročným úrokom z omeškania od 1. októbra 2016 až do zaplatenia odmietol a III. žalovanej priznal proti žalobcovi právo na náhradu trov odvolacieho konania v plnom rozsahu. V odôvodnení uviedol, že žalobca svojimi v intenciách uplatnených odvolacích dôvodov urobil predmetom odvolacieho prieskumu správnosť právneho posúdenia súdom prvej inštancie otázku začatia plynutia subjektívnej premlčacej doby vo vzťahu k nároku zo zodpovednosti za bezdôvodné obohatenie. Stotožnil sa s názorom súdu prvej inštancie, že právo na vydanie plnenia z bezdôvodného obohatenia sa premlčalo v dvojročnej subjektívnej premlčacej dobe, ktorá uplynula 14. novembra 2009 a keďže žalobca následne postupne uhrádzal ďalšie splátky na účet žalovanej nad sumu istiny poskytnutého úveru, suma bezdôvodného obohatenia narastala, ale zároveň odo dňa každej takej jednotlivé úhrady začala plynúť dvojročná subjektívna premlčacia doba na vydanie vzniknutého bezdôvodného obohatenia. Mal za to, že počnúc desiatou splátkou uhradenou 16. júna 2009 až po tridsiatu siedmu splátku uhradenú 13. augusta 2012, právo na vydanie týmito postupnými úhradami vzniknutého bezdôvodného obohatenia sa premlčalo vždy v samostatne plynúcej dvojročnej subjektívnej premlčacej dobe a preto žaloba podaná na súde 14. novembra 2016, bola podaná po uplynutí subjektívnej premlčacej doby, pokiaľ sa jednalo o úhrady žalobcu (nad rámec istiny) na účet žalovanej až do 13. augusta 2014. Poukázal na rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (sp. zn. 1Cdo/67/2011, 5Cdo/121/2009, 3Cdo/169/2017), ktoré označil ako „ustálenú judikatúru“ a ktoré formulovali, že oprávnený sa dozvie o vzniku bezdôvodného obohatenia a o tom, kto sa na jeho úkor bezdôvodne obohatil vtedy, keď skutočne (preukázateľne) zistí skutkové okolnosti, na základe ktorých môže podať žalobu o vydanie plnenia z bezdôvodného obohatenia, t. j. keď nadobudne vedomosť o rozsahu bezdôvodného obohatenia a o osobe obohateného, a to bez ohľadu na to, že sa o týchto okolnostiach mohol dozvedieť aj skôr. Pre záver dozvedieť sa tom, že došlo k bezdôvodnému obohateniu a o tom kto ho získal, je vždy rozhodujúce zistenie „skutkového stavu“ (teda nie posúdenie jeho právnej kvalifikácie). Krajský súd považoval za neobhájiteľné tvrdenie žalobcu, že nemal vedomosť o dôležitej skutkovej okolnosti, že zmluva o úvere trpí právnymi vadami a že sa z toho dôvodu na úver vzťahuje fikcia jeho bezúčelnosti a bezpoplatkovosti. Bol názoru, že znalosť tejto skutkovej okolnosti u

žalobcu je založená na zákonnej nevyvrátiteľnej právnej domnienke (objektívnej právnej skutočnosti), že sa ustanovenia zákona č. 258/2001 Z.z. vrátane ustanovenia § 4 ods. 2 písm. g/ o považovaní spotrebiteľského úveru za bezúročný a bez poplatkov, ak zmluva neobsahuje údaj o RPMN, stali známe každému, koho sa týkajú, teda vrátane žalobcu, dňom uverejnenia v Zbierke zákonov. Odvolací súd odobril argument súdu prvej inštancie, že ktorý začiatok plynutia subjektívnej premľacej doby odvodil z vedomosti dlžníka, t. j. žalobcu o bezdôvodnom obohatení spočívajúcom v platbách na úroky a poplatky úveru, ktorá v zásade vzniká v okamihu prvej platby dlžníka nad rámec poskytnutej istiny. V nadväznosti na uvedené bližšie rozviedol, že to, kedy sa žalobca dozvedel, ako jeho nárok vyplývajúci z týchto skutkových okolností možno právne kvalifikovať, nie je pri posudzovaní okamihu začatia plynutia subjektívnej premľacej doby vôbec relevantné; rozhodujúce je zistenie skutkového stavu a nie posúdenie jeho právnej kvalifikácie. Pre úplnosť odvolací súd poukázal osobitne na uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky vydané v spotrebiteľskej veci z 10. januára 2018 sp. zn. 3Cdo/169/2017, ktoré doposiaľ nebolo prekonané a zdôraznil, že nemal dôvod odchyliť sa od svojej predchádzajúcej rozhodovacej praxe, pri ktorej sa so závermi uvedenými v označenom rozhodnutí stotožnil a z nich vychádzal. Z týchto dôvodov odvolací súd potvrdil ako vecne správny podľa § 387 ods. 1 CSP rozsudok okresného súdu v jeho výroku II., ktorým súd prvej inštancie v prevyšujúcej časti žalobu zamietol, vrátane súvisiaceho výroku o trovách konania (III.). Keďže žalobca podal odvolanie aj proti výroku I. súdu prvej inštancie, ktorý bol vydaný v jeho prospech a ktorým bola žalovanej uložená povinnosť zaplatiť žalobcovi 82,92 eur spolu s príslušným úrokom z omeškania, podľa § 386 písm. b/ CSP odvolací súd odvolanie žalobcu v tejto časti, ako odvolanie podané neoprávnenou osobou, odmietol. O trovách odvolacieho konania rozhodol podľa § 396 ods. 1 v spojení s § 262 ods. 1 a § 255 ods. 1 CSP.

3. Proti výrokom I. a III. rozsudku odvolacieho súdu podal žalobca (ďalej aj „dovolateľ“) dovolanie, ktorého prípustnosť vyvodzoval z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. c/ CSP, t. j. že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne, a to otázky „začiatku plynutia subjektívnej premľacej doby v prípade bezdôvodného obohatenia získaného plnením zo spotrebiteľskej úverovej zmluvy, na ktorú sa vzťahuje fikcia bezúročnosti a bezpoplatkovosti“. Poukázal na rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3Cdo/169/2017 a 8Cdo/163/2018 (ktoré však boli medzitým zrušené nálezmi Ústavného súdu Slovenskej republiky I. ÚS 51/2020 a III. ÚS 43/2020), ktoré začiatok plynutia subjektívnej premľacej doby v obdobných prípadoch viazali na moment, kedy dôjde k zaplateniu tej splátky, ktorou dôjde k úplnému splateniu istiny poskytnutého úveru a k prvému plneniu nad tento rámec poskytnutých prostriedkov. K opačnému záveru dospel Najvyšší súd Slovenskej republiky v rozhodnutí sp. zn. 5Cdo/121/2009, ktorý považuje pre začiatok plynutia subjektívnej premľacej doby rozhodný deň, kedy sa oprávnený v konkrétnom prípade skutočne dozvie o tom, že došlo na jeho úkor k získaniu bezdôvodného obohatenia a kto ho získal. Rovnaký názor zastáva aj dovolateľ, ktorý sa prvýkrát dozvedel, že sa na jeho úkor žalovaná obohatila až pri prvej porade so svojim zástupcom, ktorého vyhľadal za účelom usporiadania vzťahov so svojimi veriteľmi. Následne v ten istý deň žalobca udelil tomuto združeniu plnú moc na zastupovanie v konaní, pričom skorší dátum zistenia existencie bezdôvodného obohatenia žalobcom nebol v predmetnom konaní nijako preukázaný. Podľa jeho názoru, aby sa spotrebiteľ skutočne dozvedel o bezdôvodnom obohatení, musel by skutočne vedieť, že na základe danej úverovej zmluvy dodávateľ nemá nárok na plnenie nad rámec poskytnutých finančných prostriedkov, pričom je irelevantné, z akého dôvodu by tento nárok nemal (bezúročnosť, bezpoplatkovosť, atď.). Pokiaľ nevedel, že zmluva trpí vadami, nemohol mať vedomosť ani o bezdôvodnom obohatení. Doplnil, že v danom prípade musí princíp „ignorantia iuris non excusat“ (neznalosť zákona neospravedlňuje) ustúpiť dôležitejšiemu princípu, a to princípu ochrany spotrebiteľa. Vzhľadom na uvedené navrhol, aby dovolací súd rozhodnutie odvolacieho súdu v napadnutom rozsahu zrušil a vec vrátil odvolaciemu súdu na ďalšie konanie.

4. Žalovaná sa vo vyjadrení k dovolaniu v plnom rozsahu stotožnila s rozhodnutím odvolacieho súdu, ktorý vec správne právne posúdil a navrhla z tohto dôvodu dovolanie žalobcu ako neprípustné odmietnuť, resp. ako nedôvodné zamietnuť.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolačný súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala včas strana sporu, v ktorej neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 427 ods. 1 CSP), zastúpená advokátom (§ 429 ods. 1 CSP), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že žalobcom namietané nesprávne právne posúdenie veci je spôsobilé založiť vecný dovolací prieskum podľa § 421 ods. 1 CSP.

6. Dovolanie je mimoriadny opravný prostriedok. Mimoriadnej povahy dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu-ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

7. V zmysle § 421 ods. 1 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a/ pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, b/ ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c/ je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

8. Dovolanie prípustné podľa § 421 CSP možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolačný dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP).

9. V prejednávanej veci žalobca prípustnosť svojho dovolania formálne vyvodzuje z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. c/ CSP. Avšak poznajúc vlastnú rozhodovaciu prax dovolací súd dospel k záveru, že dovolateľom nastolená právna otázka v kontexte skutkových okolností prejednávaneho prípadu v skutočnosti (vzhľadom na dátum vyhlásenia rozsudku odvolacieho súdu 21. októbra 2021), nebola v doterajšej praxi dovolacieho súdu dosiaľ vyriešená, a preto dovolací súd vyvodzoval prípustnosť podaného dovolania z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b/ CSP.

10. Dovolačný súd je totiž viazaný iba vymedzením právnej otázky, od ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu, ktoré považuje dovolateľ za nesprávne, nie však už určením, pod ktorý prípad prípustnosti jej riešenia (§ 421 ods. 1 CSP) táto otázka spadá. Prípustnosť podaného dovolania teda dovolací súd posudzuje vždy autonómne podľa jeho obsahu (porov. 8Cdo/54/2018, I. ÚS 51/2020), keďže povinnou náležitosťou dovolania v prípade uplatnenia dovolacieho dôvodu podľa ustanovenia § 432 CSP nie je uvedenie toho, v čom dovolateľ vidí prípustnosť podaného dovolania. Rovnako tak dovolací súd pri posudzovaní prípustnosti dovolania nie je viazaný (a zároveň obmedzený) rozhodnutiami najvyššieho súdu, ktoré v dovolaní označil dovolateľ (viď rozhodnutie veľkého senátu obchodnoprávneho kolégia sp. zn. 1VObd/2/2020).

11. Najvyšší súd sa oboznámil s nálezom Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej aj „ústavný súd“) z 9. júna 2020 sp. zn. I. ÚS 51/2020, ktorým rozhodol, že základné právo sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a jeho právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd boli uznesením najvyššieho súdu 8Cdo/163/2018 z 22. mája 2019 porušené. Uznesenie najvyššieho súdu sa mu nejavilo ako presvedčivé, keďže rozhodnutia, na ktoré v rozhodnutí poukazoval - sp. zn. 3Cdo/169/2017 (a v ňom odkazované rozhodnutie sp. zn. 1Cdo/67/2011) a sp. zn. 5Cdo/121/2009 - síce riešia problematiku posúdenia začiatku plynutia subjektívnej premlčacej doby pre vydanie bezdôvodného obohatenia, ale nedávajú odpoveď na dovolateľom nastolenú právnu otázku. Najvyšším súdom uvádzané rozhodnutia vychádzajú z odlišného skutkového a právneho základu, ako to je v prejednávanej veci, nezohľadňujú jej podstatu ani podstatné osobitosti významné pre rozhodnutie o tejto otázke. V tejto súvislosti ústavný súd zdôraznil, že rozhodujúcim okamihom pre určenie začiatku plynutia subjektívnej premlčacej doby pri nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia je nadobudnutie skutočnej vedomosti oprávneného subjektu o vzniku

bezdôvodného obohatenia a o tom, kto sa bezdôvodne obohatil. Posúdenie skutočnej vedomosti o tom, že došlo k bezdôvodnému obohateniu sa posudzuje vždy podľa konkrétnych skutkových okolností. Podľa ústavného súdu v tomto ohľade existujú určité typové situácie (typové skutkové okolnosti), pre posúdenie ktorých možno používať skoršiu rozhodovaciu prax dovolacieho súdu, avšak skutkové okolnosti sťažovateľovho prípadu nie sú typovo obdobné ako skutkové okolnosti rozhodnutí, na ktoré poukazoval najvyšší súd.

12. Žalobca definoval ako právnu otázku, od vyriešenia ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu, otázku určenia počiatku plynutia subjektívnej premlčacej doby na vydanie bezdôvodného obohatenia získaného plnením zo spotrebiteľskej úverovej zmluvy, na ktorú sa vzťahuje fikcia bezúročnosti a bezpoplatkovosti. Pre jej kvalifikované zodpovedanie bolo z pohľadu dovolacieho súdu nutné posúdiť tri podotázky, ktoré súvisia so spornou právnou otázkou: 1/ ktorá skutková okolnosť (skutkové okolnosti) je (sú) podstatné pre nadobudnutie vedomosti spotrebiteľa o vzniku bezdôvodného obohatenia a o tom, kto sa na jeho úkor bezdôvodne obohatil, potrebnej pre začatie plynutia subjektívnej premlčacej doby, 2/ ktorým momentom spotrebiteľ nadobúda skutočnú vedomosť o uvedenej podstatnej skutkovej okolnosti (skutkových okolnostiach) a 3/ o ktorú skutkovú podstatu bezdôvodného obohatenia v tomto prípade ide.

13. Za skutkové okolnosti, ktoré sú podstatné pre nadobudnutie vedomosti spotrebiteľa o vzniku bezdôvodného obohatenia a o tom, kto sa na jeho úkor bezdôvodne obohatil, potrebnej pre začatie plynutia subjektívnej premlčacej doby, je podľa názoru dovolacieho súdu potrebné považovať skutočnú vedomosť spotrebiteľa o tom, že nemá (nemal) plniť splátky spotrebiteľského úveru vo výške dohodnutej v úverovej zmluve. Bez tejto vedomosti je spotrebiteľ v presvedčení, že jeho povinnosťou je (bolo) plniť zmluvne dohodnutý záväzok a splácať dlh splátkami vo výške dohodnutej v zmluve, ktorej návrh riadne a podľa dôvery spotrebiteľa v súlade so zákonom vypracoval veriteľ - dodávateľ ponúkajúci svoj produkt. Nestačí preto len predpokladať, že oprávnená osoba skutkové okolnosti mohla vedieť, alebo sa ich mohla alebo mala dozvedieť, ak by vynaložila potrebnú starostlivosť. Dovolací súd zdôrazňuje, že spotrebiteľova vedomosť o tom, že výška splátok (resp. celého konečného dlhu zahŕňajúceho aj úroky a poplatky) je v úverovej spotrebiteľskej zmluve uvedená nesprávne, je sama osebe skutkovou okolnosťou, nie okolnosťou právnou (zistenie o rozpore takéhoto zmluvného dojednania so zákonom je len dôvodom nadobudnutia tejto vedomosti).

14. Otázku nadobudnutia skutočnej vedomosti spotrebiteľa o vzniku bezdôvodného obohatenia a o tom, kto sa na jeho úkor bezdôvodne obohatil, nemožno oddeliť od ustálenia momentu, kedy spotrebiteľ túto vedomosť získal. Ide totiž o to, či je možné pri každej zmluve o spotrebiteľskom úvere a u každého spotrebiteľa automaticky usudzovať nadobudnutie skutočnej vedomosti o bezdôvodnom obohatení len na základe spotrebiteľovej dôkladnej znalosti obsahu zmluvy o úvere a povinnosti plnenia na účet veriteľa, čo by v podstate znamenalo prezumpciu jeho vedomosti o rozpore jej (niektorých) ustanovení so zákonom. Najvyšší súd Slovenskej republiky už v rozhodnutí sp. zn. 6Cdo/1/2012 uviedol, že starorímsky princíp „vigilantibus iura scripta sunt“ (práva patria bdelym) v spotrebiteľských veciach v konkrétnych súvislostiach (teda v závislosti od konkrétnych okolností) ustupuje dôležitejšiemu princípu, ktorým je ochrana práv spotrebiteľa. V uznesení sp. zn. 6MCdo/9/2012 zo 16. januára 2013 najvyšší súd doplnil, že ochrana spotrebiteľa je predmetom verejného záujmu a je nevyhnutná pre zvýšenie životnej úrovne a kvality života občanov. Poukázal na povinnosť súdu rešpektovať základné právo na spravodlivú súdnu ochranu zaručené článkom 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, ktoré sa zaručuje nielen tomu, kto uplatňuje svoje práva, ale aj tomu, proti komu je nárok uplatňovaný. Najvyšší súd tiež uviedol, že rešpektovanie princípu „ignorantia iuris non excusat“ v spotrebiteľských právnych vzťahoch zo strany dodávateľa treba vyžadovať v najvyššej možnej miere. Jeho uplatnenie v neprospech spotrebiteľa bude prichádzať do úvahy len výnimočne, ak to budú odôvodňovať konkrétne okolnosti prípadu. Aj v prípade tohto princípu platí, že v konkrétnych súvislostiach ustupuje na strane spotrebiteľa dôležitejšiemu princípu, ktorým je princíp ochrany spotrebiteľa. Vychádzajúc z povahy spotrebiteľských právnych vzťahov, reality praktického života, a teda aj zdravému rozumu, odporuje požiadavka podrobnej (až detailnej) znalosti právnych predpisov zo strany spotrebiteľa. Preto neinformovanosť spotrebiteľa, resp. jeho nedostatočná informovanosť v tejto oblasti mu nemôže byť na ujmu. Hoci

najvyšší súd v uvedenom konaní posudzoval oprávnenie exekučného súdu skúmať platnosť rozhodcovskej doložky a samotnú platnosť rozhodcovskej doložky, tieto závery sú platné aj v tejto dovolacím súdom posudzovanej kauze, a to aj s poukazom na článok 6 Základných princípov medzičasom prijatého Civilného sporového poriadku (princíp ochrany tzv. slabšej strany sporu).

15. Zohľadniac východiská v predchádzajúcich odsekoch tohto uznesenia dovolací súd zastáva názor, že podstatnou skutkovou okolnosťou, ktorú by sa mal spotrebiteľ dozvedieť, aby mu začala plynúť subjektívna premlčacia lehota je vedomosť o tom, že úver sa považuje za bezúročný a bez poplatkov. Pri skúmaní momentu, kedy spotrebiteľ nadobudol vyžadovanú skutočnú (preukázanú) vedomosť o tejto podstatnej skutkovej okolnosti (III. ÚS 413/2013) je potrebné si uvedomiť, že ide o subjektívny okamih, v ktorom sa spotrebiteľ dozvie také skutkové okolnosti, ktoré mu umožnia uplatniť svoje práva v súdnom konaní žalobou o vydanie plnenia z bezdôvodného obohatenia, t. j. keď sa jeho právo stalo nárokom (actio nata). Rozhodujúce nie je, či možnosť dozvedieť sa tieto skutočnosti mal už skôr. Aj v prejednávanej spore je potom potrebné individualizovať, kedy žalobca nadobudol vedomosť o tom, že došlo k vzniku bezdôvodného obohatenia a kto sa na jeho úkor bezdôvodne obohatil. Vychádzať treba z reálneho momentu, kedy sa žalobca dozvedel o tom, že sa žalovaná na jeho úkor bezdôvodne obohatila (rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 5Cdo/121/2009). Podľa dovolacieho súdu v zmysle § 107 Občianskeho zákonníka sa pre určenie začiatku plynutia subjektívnej premlčacej doby vyžaduje skutočná, teda preukázaná, nielen predpokladaná vedomosť na strane oprávneného, a preto aj v prejednávanej spore je potrebné vychádzať z momentu, kedy si žalobca sám musel byť vedomý, že bez existujúceho (platného) právneho dôvodu previedol na účet žalovanej určitú čiastku resp. čiastky. Týmto momentom je podľa dovolacieho súdu porada, ktorú absolvoval žalobca ako priemerný spotrebiteľ - fyzická osoba s jeho právnym zástupcom, kedy sa dozvedel o rozpore niektorých jednotlivých konkrétnych dojednaní zmlúv o spotrebiteľskom úvere so zákonnou úpravou (túto vedomosť je potrebné odlišovať od znalosti právnej kvalifikácie plnenia poskytnutého žalobcom nad rámec základnej sumy úveru ako bezdôvodného obohatenia).

16. Právna úprava bezdôvodného obohatenia vychádza zo zásady, že ten, kto sa na úkor iného bezdôvodne obohatí, musí takéto obohatenie vydať. To, komu je povinný bezdôvodné obohatenie vydať (§ 456 Občianskeho zákonníka) vyplýva z konkrétného právneho dôvodu, na základe ktorého záväzok vydať bezdôvodné obohatenie vznikol. Bezdôvodným obohatením je majetkový prospech získaný plnením bez právneho dôvodu, z neplatného právneho úkonu, z právneho dôvodu, ktorý odpadol, z nepoctivých zdrojov alebo tým, že sa za iného plnilo, hoci mal podľa práva plniť sám (§ 451 ods. 2, § 454 Občianskeho zákonníka). Pre vyriešenie otázky, o ktorú skutkovú podstatu bezdôvodného obohatenia ide v posudzovanom spore, treba prihliadať na právnu úpravu zákona o spotrebiteľských úveroch účinného v čase vzniku záväzkových vzťahov žalobcu a žalovanej. Ide však o prípad bezdôvodného obohatenia, ktorý nastáva v dôsledku existencie osobitnej sankcie postihujúcej jednu zo zmluvných strán, upravenú priamo v zákone. Ako uviedol ústavný súd v náleze sp. zn. I. ÚS 51/2020: „Nemožno pochybovať o tom, že bezúročnosť úveru nastupujúca ako ex lege dôsledok porušenia konkrétnych ustanovení zákona o spotrebiteľských úveroch má v prípade spotrebiteľovho plnenia nad rámec požičanej istiny ten následok, že na strane prijímajúceho veriteľa vzniká bezdôvodné obohatenie. Ide o špecifický predpoklad vzniku bezdôvodného obohatenia. Jeho základ je daný porušením zákona už v priebehu kontraktnej fázy, pričom však toto porušenie nemá vplyv na platnosť spotrebiteľskej zmluvy ako takej.“ Túto špecifickú situáciu je možné najviac pripodobniť k vadnosti písomne uzavretej zmluvy (inej ako zmluvy o spotrebiteľskom úvere), z ktorej zmluvné strany v domnení, že sú ňou viazané, plnili, ale v dôsledku vadnosti zmluvy sa dostaví zákonný následok v podobe jej neplatnosti a už poskytnuté plnenie je bezdôvodným obohatením. Uvedené umožňuje dovolaciemu súdu prijať zovšeobecnenie, že plnenie spotrebiteľa poskytnuté dodávateľovi nad rámec istiny dohodnutého spotrebiteľského úveru je bezdôvodným obohatením vzniknutým na strane dodávateľa z neplatného právneho úkonu. Zákonná fikcia bezúročnosti a bezpoplatkovosti spotrebiteľského úveru je totiž z hľadiska Občianskym zákonníkom pevne daných skutkových podstát bezdôvodného obohatenia akousi modifikáciou neplatnosti právneho úkonu vyvolanou (danou) špeciálnym charakterom aplikovaného hmotnoprávneho ustanovenia zákona o spotrebiteľských úveroch.

17. Dovolací súd (vzhľadom na deň vyhlásenia rozsudku odvolacieho súdu), v súvislosti s možnými úvahami o existencii tzv. ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu (R 71/2018) pripomína, že predmetnou otázkou („začiatku plynutia subjektívnej premľacej doby v prípade bezdôvodného obohatenia získaného plnením zo spotrebiteľskej úverovej zmluvy, na ktorú sa vzťahuje fikcia bezúročnosti a bezpoplatkovosti“) sa dovolací súd zaoberal až v rozhodnutí z 28. septembra 2021 sp. zn. 5Cdo/29/2021 (a v ďalších naň nadväzujúcich rozhodnutiach, napr. sp. zn. 7Cdo/79/2021, 7Cdo/96/2020, 8Cdo/189/2020), v dôsledku čoho je možné v ňom vyslovené právne názory považovať (teraz už) za ustálenú rozhodovaciu prax dovolacieho súdu. Napokon riešenie uvedenej právnej otázky vyústilo na poslednom zasadnutí občianskoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky dňa 22. júna 2022 k judikovaniu uznesenia sp. zn. 5Cdo/29/2021 a bolo publikované v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky 2/2022 pod č. 14 ako R 14/2022 v znení právnej vety: „Pre určenie začiatku plynutia subjektívnej premľacej doby v prípade bezdôvodného obohatenia získaného plnením na základe spotrebiteľskej úverovej zmluvy, ktoré je bezúročné a bez poplatkov je podstatná skutočná vedomosť spotrebiteľa o tom, že nemá (nemal) plniť splátky spotrebiteľského úveru vo výške dohodnutej v úverovej zmluve.“ V tomto recentnom rozhodnutí sa ďalej uvádza: „... je potrebné vychádzať z momentu, kedy si žalobkyňa sama musela byť vedomá, že bez existujúceho (platného) právneho dôvodu previedla na účet žalovaného určitú čiastku resp. čiastky. Týmto momentom je aj podľa dovolacieho súdu porada, ktorú absolvovala žalobkyňa ako priemerná spotrebiteľka fyzická osoba s jej právnou zástupkyňou, kedy sa dozvedela o rozpore niektorých jednotlivých konkrétnych dojednaní zmluvy o revolvingovom spotrebiteľskom úvere so zákonnou úpravou (túto vedomosť je potrebné odlišovať od znalosti právnej kvalifikácie plnenia poskytnutého žalobkyňou nad rámec základnej sumy úveru ako bezdôvodného obohatenia) ... Výššie uvedené závery dovolacieho súdu sú plne súladné s rozsudkom Súdneho dvora Európskej únie vydaného dňa 22. apríla 2021 vo veci LH proti Profi Credit Slovakia s.r.o. (C-485/19) ... K začiatku plynutia objektívnej trojročnej premľacej doby na vydanie bezdôvodného obohatenia Súdny dvor uviedol, že za okolností, o ktoré ide v prejednávanej veci existuje nezanedbateľné riziko, že sa spotrebiteľ nebude počas stanovenej lehoty dovolávať svojich práv, priznaných právom Únie (keď k premľaniu v trojročnej premľacej dobe v zmysle § 107 ods. 2 Občianskeho zákonníka dôjde aj vtedy, keď spotrebiteľ sám nie je schopný posúdiť, či je zmluvná podmienka nekalá, alebo keď nevedel o nekalej povahe zmluvnej podmienky). Potrebné je zohľadniť znevýhodnené postavenie spotrebiteľa pokiaľ ide o vyjednávaciu silu, ale aj úroveň informovanosti a skutočnosť, že je možné, že spotrebiteľia nevedia o svojich právach. Na prvú položenú prejudiciálnu otázku potom Súdny dvor odpovedal, že: „zásada efektivity sa má vykladať v tom zmysle, že bráni vnútroštátnej právnej úprave, ktorá stanovuje, že na žalobu podanú spotrebiteľom o vrátenie súm neoprávnene zaplatených v rámci plnenia zmluvy o úvere na základe nekalých podmienok v zmysle smernice 93/13 alebo na základe podmienok, ktoré sú v rozpore s požiadavkami smernice 2008/48, sa vzťahuje trojročná premľacia lehota, ktorá začína plynúť odo dňa, keď došlo k bezdôvodnému obohateniu.“

18. Vec prejednávajúci senát sa v celom rozsahu stotožňuje so závermi vyslovenými v rozhodnutí R 14/2022 a v okolnostiach posudzovanej veci na ne v celosti poukazuje. Ak odvolací súd založil svoje rozhodnutie v tejto otázke na inom právnom názore, podľa ktorého „Začiatok plynutia subjektívnej premľacej doby treba odvodiť z vedomosti dlžníka, t. j. žalobcu o bezdôvodnom obohatení spočívajúcom v platbách na úroky a poplatky úveru, ktorá v zásade vzniká v okamihu prvej platby dlžníka nad rámec poskytnutej istiny. To, kedy sa žalobca dozvedel, ako jeho nárok vyplývajúci z týchto skutkových okolností možno právne kvalifikovať, nie je pri posudzovaní okamihu začatia plynutia subjektívnej premľacej doby vôbec relevantné, lebo rozhodujúce je zistenie skutkového stavu a nie posúdenie jeho právnej kvalifikácie“, treba mať za to, že jeho rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci.

19. Záverom pre úplnosť dovolací súd upriamuje pozornosť aj na uznesenie najvyššieho súdu z 28. februára 2022, sp. zn. 7Cdo/268/2021, ktoré bolo publikované v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky 2/2022 pod č. 15 v znení právnej vety: „Analogická aplikácia desaťročnej objektívnej premľacej doby súdmi Slovenskej republiky pri práve spotrebiteľa na vydanie bezdôvodného obohatenia (§ 107 ods. 2 Občianskeho zákonníka) získaného plnením na základe

spotrebiteľskej úverovej zmluvy, je právnym dôsledkom prednosti rozsudku Súdneho dvora Európskej únie C - 485/19 zo dňa 22. apríla 2021 v právnom poriadku Slovenskej republiky.“

20. Vychádzajúc z vyššie uvedených právnych záverov dovolací súd dospel k záveru, že dovolanie je prípustné a zároveň dôvodné (§ 432 ods. 2 CSP), a teda je potrebné napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu zrušiť (§ 449 ods. 1 CSP) a vec mu vrátiť na ďalšie konanie (§ 450 CSP).

21. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazané právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP). Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

22. Toto uznesenie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.